

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI – 4101-20-04/2012

P/12/067

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/12/067 - Wychowanie fizyczne i sport w szkołach publicznych i niepublicznych.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Henryk Dąbrowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 82049 z dnia 27 września 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Ogólnokształcących im. T. Kościuszki w Łomży (dalej „ZSO”), 18 – 400 Łomża, ul. Bematawiczka 4
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jerzy Łuba dyrektor ZSO (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹, mimo stwierdzonych nieprawidłowości w działalności ZSO prowadzonej w latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012 w zbadanym zakresie.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Pozytywna ocena między innymi wynika z prowadzenia obowiązkowych zajęć z wychowania fizycznego w wymaganym tygodniowym wymiarze godzin i w prawidłowo ustalonych grupach ćwiczeniowych oraz wdrożenia systemu zajęć fakultatywnych z wychowania fizycznego.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

- realizacji na III etapie edukacji (w latach szkolnych 2009/2010, 2010/2011 i 2011/2012) programu nauczania z wychowania fizycznego, który nie zawierał: czterech spośród 33 wymagań, określonych obowiązującą od 1 września 2009 r. podstawą programową². Ponadto program ten dopuszczono w roku szkolnym 2009/2010 bez wymaganego wniosku nauczycieli i opinii Rady Pedagogicznej oraz ujęcia go w szkolnym zestawie programów nauczania;
- niezyskania (w roku szkolnym 2011/2012) zgody rodziców (opiekunów prawnych) na wybór zajęć fakultatywnych przez wszystkich uczniów klas I – III Gimnazjum Publicznego nr 6;
- niezapewnieniu zgodności przedmiotowego systemów oceniania z wychowania fizycznego ustalonego dla klas gimnazjalnych i licealnych z wewnątrzszkolnymi zasadami oceniania i przepisami określającymi warunki i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów³.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Załącznik nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17), dalej „rozporządzenie w sprawie podstawy programowej z 2008 r.”. Przepisy te zmieniono rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r.) w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2012.977)

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobów oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. 83, poz. 562, ze zm.), dalej „rozporządzenie w sprawie oceniania”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja i realizacja kształcenia w zakresie wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

1.1. Organizacja zajęć wychowania fizycznego w systemie klasowo - lekcyjnym

1.1.1. W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w ramach ZSO funkcjonowało Publiczne Gimnazjum nr 6 (dalej „Gimnazjum”) i I Liceum Ogólnokształcące („LO”). Do sześciu oddziałów (w roku szkolnym 2009/2010 i 2010/2011) i siedmiu oddziałów (w roku szkolnym 2011/2012) Gimnazjum uczęszczało odpowiednio: 191, 195 i 203 uczniów, którzy ćwiczyli w ramach 11 grup. Do 18 oddziałów LO uczęszczało odpowiednio: 582, 577 i 585 uczniów, którzy ćwiczyli odpowiednio w: 33, 31 i 30 grupach.

(dowód: akta kontroli str. 4-6)

1.1.2. Zajęcia z wychowania fizycznego prowadzono w tygodniowym wymiarze czterech godzin lekcyjnych w klasach gimnazjalnych i trzech godzin lekcyjnych w klasach LO, zgodnie z przepisami art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej⁴ (obowiązującymi do 16 października 2010 r.) i obowiązującymi od tego dnia przepisami art. 13a ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁵. W roku szkolnym 2009/2010 zajęcia z wychowania fizycznego przeprowadzono w łącznym wymiarze 140 godzin dla uczniów klas gimnazjalnych i 118 godzin uczniów klas licealnych, w roku szkolnym 2010/2011 odpowiednio: 137 godzin i 113 godzin oraz w roku szkolnym 2011/2012 odpowiednio: 135 godzin i 92 godzin. Zajęcia w systemie klasowo – lekcyjnym realizowano w Gimnazjum i LO odpowiednio w wymiarze dwóch i jednej godziny lekcyjnej.

(dowód: akta kontroli str. 4-6)

1.1.3. Grupy ćwiczeniowe na zajęciach z wychowania fizycznego tworzone w ZSO, biorąc pod uwagę płeć uczniów. Liczebność grup nie przekraczała 26 osób, zgodnie z § 6 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych⁶.

(dowód: akta kontroli str. 4-6)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.2. Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w formach do wyboru przez uczniów

Opis stanu faktycznego

1.2.1. W ZSO wprowadzono formę organizacji zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2009 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji dwóch godzin obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego⁷ oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania

⁴ Dz. U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1675 ze zm.

⁵ Dz. U. z 2004 r. Nr 256 poz. 2572 ze zm., dalej „ustawa o systemie oświaty”

⁶ Dz. U. Nr 15, poz. 142, ze zm. (uchylono z dniem 1 września 2012 r.)

⁷ Dz. U. Nr 136, poz. 1116

fizycznego⁸. W roku szkolnym 2009/2010 omawianą formą zajęć objęto 55 uczniów dwóch klas pierwszych Gimnazjum (spośród sześciu klas tego etapu nauczania, w którym uczestniczyło 191 uczniów). W roku szkolnym 2010/2011 zajęcia do wyboru zaproponowano 127 uczniom Gimnazjum z klas pierwszych i drugich (spośród 195 uczących się ogółem) i w roku szkolnym 2011/2012 wszystkim 203 uczniom klas gimnazjalnych.

(dowód: akta kontroli str. 7)

1.2.2. W latach szkolnych 2009/2010 i 2010/2011 zajęcia fakultatywne, w tygodniowym wymiarze dwóch godzin, prowadzono w formie zajęć sportowych (gry w piłkę siatkową i koszykową), a od roku szkolnego 2011/2012 także zajęć rekreacyjno – zdrowotnych (w tym gier rekreacyjnych, biegów na orientację, ćwiczeń na siłowni, fitness i gier zespołowych), w których uczestniczyło 58 uczniów z klas I – II spośród 203 uczniów Gimnazjum ogółem.

(dowód: akta kontroli str. 7)

1.2.3. W ZSO nie opracowano pisemnych zasad (regulaminu) tworzenia oferty, wprowadzania oraz dokumentowania zajęć obowiązkowych, prowadzonych w formie godzin do wyboru. Fakt wprowadzenia możliwości wyboru zajęć z wychowania fizycznego poprzedzono uzyskaniem pozytywnej opinii Rady Pedagogicznej i Rady Rodziców⁹ oraz uzgodniono z organem prowadzącym. Opracowując propozycje zajęć do wyboru z wychowania fizycznego uwzględniono stan bazy sportowej ZSO i kwalifikacje zatrudnionych nauczycieli wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli str. 7 i 91).

1.2.4. Tematykę zajęć, frekwencję i oceny cząstkowe z zajęć fakultatywnych wpisywano do dzienników lekcyjnych danego oddziału, w którym dokumentowano przebieg nauczania w badanych latach szkolnych.

(dowód: akta kontroli str. 7)

1.2.5. Dla uczniów klas licealnych możliwość wyboru zajęć z wychowania fizycznego (tzn. dwóch godzin z trzech obowiązujących) wprowadzono od roku szkolnego 2012/2013, ponieważ – jak wyjaśnił dyrektor ZSO Jerzy Łuba – wcześniej nie było to możliwe, z uwagi na stan bazy sportowej.

(dowód: akta kontroli str. 7 i 127)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie, stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niezyskaniu (w roku szkolnym 2011/2012) zgody rodziców (opiekunów prawnych) na wybór zajęć przez 203 uczniów klas I – III Gimnazjum, wymaganą przepisami § 3 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 9 sierpnia 2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego. Dyrektor Jerzy Łuba wyjaśnił, że było to skutkiem przeoczenia tego obowiązku prawnego.

(dowód: akta kontroli str. 7 i 100)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Przygotowując propozycje zajęć do wyboru, nie uwzględniono potrzeb zdrowotnych uczniów, wynikających z badań pielęgniarki szkolnej i badań lekarskich. Wyniki tych badań, wykonanych wśród uczniów klas pierwszych, przekazano nauczycielom

⁸ Dz. U. Nr 175, poz. 1042

⁹ Organom tym przedstawiono ustne wnioski

wychowania fizycznego 12 lutego 2010 r., tj. w II semestrze roku szkolnego 2009/2010.

(dowód: akta kontroli str. 100 i 121)

1.3. Oferta nadobowiązkowych pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych

Opis stanu faktycznego

1.3.1. W ZSO nadobowiązkowe zajęcia pozalekcyjne realizowano w formie zajęć sportowych dostępnych dla wszystkich uczniów, tj.: gry w piłkę koszykową, piłkę siatkową, gry w szachy oraz zajęć lekkoatletycznych. W nadobowiązkowych zajęciach pozalekcyjnych w latach 2009/2010-2011/2012 uczestniczyło odpowiednio: 61, 54 i 52 uczniów Gimnazjum oraz 98, 55 i 68 uczniów LO (co stanowiło odpowiednio: 32%, 28% i 26% ogółu uczniów Gimnazjum oraz 17%, 10% i 12% uczniów LO). Zajęcia sportowe odbywały się w wymiarze tygodniowym od jednej godziny do dwóch godzin. W roku szkolnym 2009/2010 łączny tygodniowy wymiar omawianych zajęć prowadzonych dla uczniów Gimnazjum wyniósł 6 godzin, a dla uczniów LO – 8 godzin. W roku szkolnym 2010/2011 odpowiednio 8 godzin i 10 godzin, a w roku szkolnym 2011/2012 - 8 godzin i 9 godzin.

(dowód: akta kontroli str. 8)

1.3.2. Realizację zajęć pozalekcyjnych dokumentowano w dziennikach zajęć pozalekcyjnych, zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji¹⁰.

(dowód: akta kontroli str. 8)

1.3.3. W obu szkołach prowadzono także sportowe zajęcia pozalekcyjne w ramach obowiązku wynikającego z przepisów art. 42 ust. 2 pkt. 1 oraz ust. 2 pkt. 2 lit a i b ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela¹¹, w których w latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012 uczestniczyło odpowiednio: 33, 54 i 52 uczniów Gimnazjum i 30, 89 i 95 uczniów LO. Zajęcia te prowadzono w łącznym tygodniowym wymiarze 6 godzin w Gimnazjum (w roku szkolnym 2009/2010) i 8 godzin (w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012) oraz w LO w wymiarze 10 w roku szkolnym 2010/2011 i 8 godzin w latach szkolnych 2009/2010 i 2011/2012. Zajęcia pozalekcyjne prowadzono w formie gier zespołowych (gry w piłkę siatkową i koszykową, grę w szachy oraz zajęć lekkoatletycznych). Realizację powyższych zajęć dokumentowano w dziennikach zajęć pozalekcyjnych, zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania.

(dowód: akta kontroli str. 8-9)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

¹⁰ Dz. U. Nr 23, poz. 225 ze zm., dalej „rozporządzenie w sprawie prowadzenia dokumentacji nauczania”

¹¹ Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, ze zm.

1.4. Organizacja zajęć korekcyjnych dla uczniów z wadami postawy i zagrożonych nadwagą lub otyłością

Opis stanu faktycznego

1.4.1 W wyniku przeprowadzonych (w latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012) badań przesiewowych i lekarskich uczniów klas pierwszych ZSO stwierdzono, że liczba uczniów z rozpoznanymi dysfunkcjami ruchowymi (dane te dyrektor ZSO pozyskał od pielęgniarki szkolnej w toku kontroli NIK) przedstawiała się następująco:

- w Gimnazjum - 73 uczniów, 85 i 74 uczniów, tj. odpowiednio: 38,2%, 43,6% i 36,5% ogólnej ich liczby;
- w LO – 173 uczniów, 190 i 228 uczniów, tj. odpowiednio: 29,7%, 32,9% i 39,0% ogólnej ich liczby;
- najczęściej stwierdzonym schorzeniem była skolioza (60 przypadków w roku szkolnym 2009/2010 wśród gimnazjalistów) oraz otyłość i nadwaga, tj. dysfunkcja której występowanie rokrocznie zwiększało się wśród licealistów. U gimnazjalistów otyłość i nadwagę stwierdzono w 3 przypadkach w roku szkolnym 2009/2010 i w 7 przypadkach w roku szkolnym 2010/2011 oraz 2011/2012. Wśród uczniów LO dysfunkcję tę stwierdzono w 11 przypadkach w roku szkolnym 2009/2010 oraz w 14 i 17 przypadkach w roku szkolnym 2010/2011 i 2011/2012, tj. odpowiednio u 1,8%, 2,4% i 2,9% ogólnej liczby uczniów tej szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 10)

1.4.2. W ZSO nie prowadzono odrębnych zajęć korekcyjnych. Zajęć tych nie przewidywał realizowany od bieżącego roku szkolnego (dla 58 uczniów klas I – II Gimnazjum) program zajęć rekreacyjno – zdrowotnych.

(dowód: akta kontroli str. 10 i 12-13)

1.4.3. ZSO dysponował warunkami do prowadzenia zajęć korekcyjnych, tj. wymaganą salą gimnastyczną i wyposażeniem oraz zatrudniał trzech nauczycieli wychowania fizycznego, którzy posiadali ukończone studia podyplomowe w zakresie fizjoprofilaktyki i korektywy oraz korekty wad postawy.

(dowód: akta kontroli str. 26-35)

1.4.4. W dokumentacji ZSO nie odnotowywano zmian wad postawy i dysfunkcji ruchowych, a także postępów w niwelowaniu wad postawy stwierdzonej u poszczególnych uczniów Gimnazjum i LO.

(dowód: akta kontroli str. 118)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące badanej działalności

Zajęć gimnastyki korekcyjnej nie zorganizowano, mimo rozpoznanych dysfunkcji ruchowych (zakres podano w pkt. 1.4.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego) i występujących możliwości prowadzenie w ZSO gimnastyki korekcyjnej (pkt. 1.4.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego). Dyrektor ZSO Jerzy Łuba wyjaśnił, że dotychczas nie otrzymał od pielęgniarki szkolnej i nauczycieli wychowania fizycznego wniosku w sprawie zorganizowania omawianych zajęć. Dodał, że pod koniec I semestru bieżącego roku szkolnego przeprowadzone zostaną badania,

w oparciu o które uczniom Gimnazjum i LO przedstawiona zostanie oferta prowadzenia zajęć gimnastyki korekcyjnej.

(dowód: akta kontroli str. 100)

Dyrektor szkoły mógł przeznaczyć godziny będące w jego dyspozycji na zorganizowanie zajęć dla grupy uczniów z uwzględnieniem ich potrzeb, w tym zajęć dydaktyczno-wyrównawczych i ruchowych o charakterze korekcyjnym kierując się przepisami art. 39 ust. 1 pkt. 3 ustawy o systemie oświaty¹² oraz § 2 ust. 5 pkt. 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (obowiązującymi do 1.09.2012r.)¹³. Prowadzenie zajęć gimnastyki korekcyjnej dopuszczają (między innymi) obowiązujące od 1 września 2009 r. przepisy § 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 19 sierpnia 2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć z wychowania fizycznego, a także przepisy art. 42. ust. 2 pkt. 2 lit. a i b ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela¹⁴.

1.5. Dopuszczenie do użytku szkolnego programów nauczania wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

1.5.1. Na III i IV etapie edukacji dopuszczono do użytku następujące programy i wychowania fizycznego¹⁵:

- „Program nauczania wychowania fizycznego w klasach I – III Publicznego Gimnazjum nr 6”, opracowany przez nauczycieli ZSO (szkolny numer dopuszczenia – PG/WF/1/2010¹⁶);
- Program nauczania wychowania fizycznego w klasach I-III opracowany przez K. Ostrowskiego (szkolny numer dopuszczenia - LO/WF/P/1/2010);
- „Program nauczania wychowania fizycznego w I LO im. T. Kościuszki”, opracowany przez nauczycieli ZSO (szkolny numer dopuszczenia – LO/WF/1/2012).

(dowód: akta kontroli str. 36)

1.5.2. Realizowany w latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012 program z wychowania fizycznego na III etapie edukacyjnym, dopuszczono do użytku szkolnego z dniem 31 sierpnia 2010 r. tj. na lata szkolne 2010/2011 i 2011/2012, zgodnie z przepisami art. 22 a ust. 2 ustawy o systemie oświaty. Program ten został dostosowany do infrastruktury sportowej. ZSO posiadał dobrze utrzymane pod względem technicznych i porządkowym następujące obiekty:

- kompleks boisk sportowych „Orlik – 2012”, składający się z boiska do piłki nożnej (o wymiarach 45 mb x 90 mb), boiska do koszykówki (o wymiarach 14 mb x 28 mb), boiska do siatkówki (o wymiarach 9 mb x 18 mb) i trzytorowej bieżni prostej o długości 100 mb;
- dwie sale gimnastyczne (o wymiarach 13 mb x 24 mb i 13 mb x 25 mb);
- salę gimnastyki korekcyjnej (o wymiarach 6 mb x 10 mb);

¹² Wskazujące, iż dyrektor szkoły sprawuje opiekę nad uczniami oraz stwarza warunki harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne

¹³ W przypadku klas, w których realizowana jest dotychczasowa podstawa programowa kształcenia ogólnego.

¹⁴ Dz. U. z 2006 r. Nr. 97, poz. 674 ze zm.

¹⁵ W kontrolowanym przez NIK okresie dotyczyło to cyklu kształcenia w latach szkolnych: 2009/2010-2011/2012 (zakończony) oraz 2010/2011-2012/2013 i 2011/2012-2013/2014 (cykle w trakcie realizacji).

¹⁶ W roku szkolnym 2009/2010 program ten nie był wymieniony w szkolnym zestawie programów nauczania.

- siłownię i ściankę wspinaczkową.

(dowód: akta kontroli str. 26-27, 43, 47-50, 58-60 i 65-66)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W roku szkolnym 2009/2010 we wszystkich dwóch klasach pierwszych Gimnazjum, przystąpiono do realizacji programu z wychowania fizycznego, który został opracowany przez czterech nauczycieli ZSO (w programie nie określono daty jego opracowania). Program ten nie został zaopiniowany przez Radę Pedagogiczną i nie był ujęty w ustalonym przez dyrektora ZSO szkolnym zestawie programów nauczani, co stanowiło naruszenie przepisów art. 22 a ust. 2 ustawy o systemie oświaty. Nauczycielka wychowania fizycznego E.J. i jednocześnie przewodniczącą zespołu przedmiotowego wychowania fizycznego wyjaśniła, że:

- program opracowano w terminie ... „do 15 września 2009 r.”, ale dokładnej daty nie pamiętała. Daty tej nie wpisano do programu ponieważ – jak podała - „na ogół nie wpisujemy dat w tego rodzaju dokumentach”;
- nie złożono wniosku o zaopiniowanie programu nauczania przez Radę Pedagogiczną i jego dopuszczenie do użytku przez Dyrektora ZSO, ponieważ na te wymogi ... „nie zwrócono uwagi”.

Dyrektor Jerzy Łuba wyjaśnił natomiast, że powyższe nieprawidłowości wynikały ze zbiegu terminu opublikowania rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników¹⁷ (dalej „rozporządzenie w sprawie programów nauczania”). Przepisy te opublikowano bowiem 10 czerwca 2009 r., tj., w czasie prowadzenia naboru uczniów do ZSO.

(dowód: akta kontroli str. 43, 91 i 99)

2. Wdrożony do realizacji program z wychowania fizycznego (o którym mowa w pkt. 1) nie uwzględniał:

- a) czterech, spośród 33 wymaganych obowiązującą od 1 września 2009 r. podstawą programową z 2008 r., tj.:

- omówienia zmian zachodzących w organizmie w czasie wysiłku fizycznego;
- przedstawienia rozkładu dnia uwzględniającego proporcje między pracą, a wypoczynkiem, wysiłkiem umysłowym i fizycznym;
- zademonstrowania ergonomicznego podnoszenia i przenoszenia przedmiotów o różnej wielkości i różnym ciężarze;
- wyjaśnienia symboliki flagi i znicza olimpijskiego.

Współautor powyższego programu nauczycielka E.J. wyjaśniła, iż: „Założono, że zagadnienia te omówione zostaną przy okazji innych, powiązanych z nimi zagadnień”.

(dowód: akta kontroli str. 62-64 i 93)

- b) możliwości indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów, tj. elementu wymaganego od programu nauczania przepisami

¹⁷ Dz. U. Nr 89, poz. 730 (uchylone z dniem 18.07.2012 r.)

§ 4 ust. 1 pkt. 2 c rozporządzenia w sprawie programów nauczania (w zakresie obowiązującym od 1 września 2011 r.). W ocenie dyrektora Jerzego Łuby omawiany program nauczania zawiera wszystkie elementy wymagane ww. przepisami. Nauczycielka E.J., wyjaśniła natomiast, że: *„Bardzo trudno jest określić możliwość indywidualizacji pracy, w zależności od potrzeb i możliwości uczniów, chociażby w sytuacji braku wyników badań przesiewowych. Dokonywane to jest planami wynikowymi, które sporządzone są dla każdej klasy”*.

Wynikami badań przesiewowych i lekarskich dysponowała pielęgniarka szkolna, która nauczycielom wychowania fizycznego przekazywała stosowne informacje.

(dowód: akta kontroli str. 92, 121 i 126)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Dyrektor ZSO nie wykorzystał możliwości usprawnienia procesu dopuszczania programów nauczania, poprzez:

- przeprowadzanie udokumentowanego rozpoznania potrzeb i możliwości uczniów oddziałów dla których jest on przeznaczony, w tym wykorzystania wyników badań bilansowych i przesiewowych pielęgniarki szkolnej i lekarskich uczniów (co omówiono powyżej). Dyrektor Jerzy Łuba wyjaśnił, że nauczyciele opracowujący omawiany program, z racji długoletniej pracy z młodzieżą, dobrze znają potrzeby i możliwości, także uczniów rozpoczynających naukę w Gimnazjum i uwarunkowania te uwzględnili w programie;

(dowód: akta kontroli str. 143)

- uzyskanie opinii na temat zaproponowanego do realizacji programu nauczania z wychowania fizycznego w klasach gimnazjalnych, w oparciu o przepisy § 4 ust. 2 rozporządzenia w sprawie programów nauczania. Dyrektor Jerzy Łuba wyjaśnił, że ... *„na terenie Łomży nie było możliwości zasięgnięcia opinii nauczyciela metodyka”* i dlatego uzyskał opinię od nauczycieli wychowania fizycznego, tworzących zespół przedmiotowy. Omawiany program zaopiniowany został przez czterech nauczycieli, którzy dokument ten opracowali. Opinia zawiera wyłącznie stwierdzenie, iż: *„Program spełnia wszystkie wymagania rozporządzenia MENiS”*, co w świetle ustaleń kontroli NIK (przedstawionych w pkt. 1.5.1. i 1.5.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego) wskazuje, iż powyższa opinia była nierzetelna. Należy dodać, że w latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012 w ZSO zatrudniano także trzech innych nauczycieli, prowadzących zajęcia z wychowania fizycznego;

(dowód: akta kontroli, str. 57 i 127)

- objęcie kontrolą zarządczą procesów dopuszczania do użytku szkolnego programów nauczania. W myśl przepisów art. 68 ust. 2 pkt. 1, 2 i 7 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹⁸ celem kontroli zarządczej jest (między innymi) zapewnienie zgodności działania z przepisami prawa, skuteczności i efektywności działania oraz zarządzania ryzykiem. W ZSO kontrolą zarządczą objęto zagadnienia: zarządzania zasobami ludzkimi, zatrudnienia, gospodarki mieniem, finansami i ochrona przeciwpożarową. Prowadzono także nadzór pedagogiczny. Nie dokonano jednak identyfikacji i analizy ryzyk występujących w działalności tej jednostki oraz nie określono reakcji na ryzyka, w tym działań, które należy podjąć w celu zmniejszenia

¹⁸ Dz. U. Nr 157, poz. 1240 ze zm.

danego ryzyka do akceptowanego poziomu, co wymagane jest standardami B.7., B.8. i B.9. kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych, jakie Minister Finansów ustalił załącznikiem do komunikatu nr 23 z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych¹⁹. Dyrektor Jerzy Łuba wyjaśnił, że „dotychczas” był przekonany, że pozostała działalność statutowa ZSO nie wymagała regulacji wewnętrznych. Dodał, że po ponownym zapoznaniu się z problematyką kontroli zarządczej zwróci się do Samorządowego Ośrodka Wsparcia Edukacyjnego w Łomży o zorganizowane stosownego szkolenia i udzielenie pomocy w zakresie tworzenia wymaganych procedur.

(dowód: akta kontroli str. 61 i 101)

1.6. Realizacja obowiązujących programów nauczania wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

1.6.1. W kl. I-III Gimnazjum w latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012 zrealizowano cykl kształcenia w łącznym wymiarze 397 godzin, tj. o 12 godzin więcej od wymaganych 385 godzin, określonych załącznikiem nr 6a do obowiązującego do 1 września 2012 r. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych, w tym 70% zrealizowanych godzin wykorzystano na zajęcia prowadzone na sali gimnastycznej, 22% na boiskach szkolnych i 8% poza terenem szkolnym (w parku miejskim i na terenach Lasu Jednaczewskiego).

(dowód: akta kontroli str. 4-6, 62-64 i 91-93)

1.6.2. Znajdujący się w ZSO kompleks boisk sportowych „Orlik 2012” w okresie objętym kontrolą wykorzystywano w dni powszednie w godzinach od 8⁰⁰ do 21⁴⁵ oraz w soboty i niedziele (z wyjątkiem świąt) w godzinach od 8⁰⁰ do 21⁰⁰. Opiekę nad kompleksem sprawują pracownicy techniczni ZSO, a także trzej animatorzy, których koszt zatrudnienia finansowany²⁰ jest z programu ogólnopolskiego „Animator – Moje Boisko Orlik 2012”. Boiska i zaplecze socjalne dostępne są nieodpłatnie także dla dzieci i młodzieży spoza ZSO.

(dowód: akta kontroli str. 66-68)

1.6.3. W latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012 w klasach I – III LO zajęcia z wychowania fizycznego zrealizowano w łącznym wymiarze 323 godzin²¹.

(dowód: akta kontroli str. 4-6)

1.6.4. Dla cyklu kształcenia zakończonego w roku szkolnym 2011/2012 prowadzonego na IV etapie edukacyjnym zrealizowano międzyprzedmiotową ścieżkę edukacyjną „Edukacja prozdrowotna”, w zakresie określonym w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół²².

(dowód: akta kontroli str. 73-75)

¹⁹ Dz. Urzędowy Ministra Finansów Nr 15, poz. 84

²⁰ W tym jednego animatora w całości z Programu i dwóch z budżetu Miasta Łomża

²¹ Podano wielkość średnią z czterech grup ćwiczeniowych, tj. IBF i IAC (dziewczeta) oraz I AC i I DE (chłopcy)

²² Dz. U. Nr 51, poz. 458, ze zm.

- 1.6.5. Zajęcia z edukacji zdrowotnej na III etapie edukacji prowadzono w klasach trzecich w drugim semestrze. Przeznaczono na nie od 21 godzin (klasa IIIB) do 25 godzin (klasa IIIA). Zajęcia odbywały się w trakcie zajęć ruchowych, w trzech grupach ćwiczeniowych na sali gimnastycznej oraz na terenach przyszkolnych (w parku miejskim i Lesie Jednaczewskim). Zajęcia edukacyjne wspierano realizacją zagadnień w ramach innych przedmiotów (biologii i wychowania do życia w rodzinie, wiedzy o społeczeństwie i edukacji dla bezpieczeństwa).

(dowód: akta kontroli str. 36, 62, 93 i 123)

- 1.6.6. We wrześniu 2012 r. wśród uczniów klas pierwszych LO przeprowadzono ankietę w celu uzyskania ich samooceny w zakresie zainteresowania sportem i poproszono ich o propozycje zgłoszenia tematów, które ich interesują (w ramach zagadnień ustalonych programem nauczania). Przewidziano prowadzenie zajęć z edukacji zdrowotnej w zakresie ustalonym podstawą programową, dokonując rozłożenia wymaganych zagadnień równomiernie w całym cyklu nauczania i z wykorzystaniem różnorodnych metod i technik aktywizujących oraz interaktywnych. Przy planowaniu zajęć nie współpracowano z rodzicami uczniów i nie ustalono koordynatora, w celu zapewnienia współdziałania nauczycieli i pielęgniarki szkolnej, w realizacji zadań edukacji zdrowotnej.

(dowód: akta kontroli str. 124)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niezrealizowaniu 3 spośród 33 wymagań określonych w obowiązującej od 1 września 2009 r. podstawie programowej, ponieważ – jak wyjaśniła nauczycielka wychowania fizycznego E. J. – zagadnień tych nie ujęto w programie nauczania. Niezrealizowane zagadnienia dotyczyły:

- zrozumienia zmian zachodzących w organizmie w czasie wysiłku fizycznego;
- przedstawienia umiejętności opracowania rozkładu dnia, uwzględniającego proporcje między pracą, a wysiłkiem umysłowym i fizycznym;
- zademonstrowania umiejętności ergonomicznego przenoszenia i podnoszenia przedmiotów o różnej wielkości i różnym ciężarze.

(dowód: akta kontroli str. 62-64 i 91-93)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W ramach procesu planowania i realizacji zajęć w zakresie edukacji zdrowotnej²³ w klasach I – III Gimnazjum (w latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012) oraz w roku szkolnym 2012/2013 w klasach pierwszych LO:

- nie przeprowadzono diagnozy potrzeb w zakresie edukacji zdrowotnej uczniów Gimnazjum, w tym we współpracy z pielęgniarką szkolną. W ocenie Dyrektora Jerzego Łuby błędem było nie wykorzystanie wyników badań przesiewowych i lekarskich, którymi dysponowano od lutego 2010 r. na III etapie edukacyjnym. W sześciu klasach pierwszych LO powyższej diagnozy nie przeprowadzono, ponieważ dotychczas nie uzyskano wyników badań przesiewowych i lekarskich. Dodał, że nauczyciele wychowania fizycznego, założyli iż diagnoza zostanie przeprowadzona i corocznie będzie uzupełniana oraz korygowana;

(dowód: akta kontroli str. 92, 96 i 143)

²³ Biorąc pod uwagę zalecane warunki i sposoby realizacji podstawy programowej bloku tematycznego Edukacja zdrowotna, przedstawione w publikacji: Podstawa programowa z komentarzami, Tom 8. I Wychowanie fizyczne dla bezpieczeństwa w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum MEN 2009 r., dalej „Zalecane warunki i sposób realizacji”.

- nie ustalono zasad koordynacji i współdziałania nauczycieli przedmiotów, na których prowadzono zajęcia edukacyjne, związane z edukacją zdrowotną oraz z pielęgniarstwem szkolnym, gdyż - jak wyjaśniła nauczycielka E.J. - „koordynacja ta jest zbędna, ponieważ nauczyciele realizują zagadnienia ustalone dla poszczególnych przedmiotów”;

(dowód: akta kontroli str. 92 i 96)

- nie skoordynowano szkolnej edukacji zdrowotnej z programami edukacyjnymi, dotyczącymi zdrowia i profilaktyki, które realizowano z zewnętrznymi podmiotami (w latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012 w dwóch oddziałach klas III Gimnazjum zrealizowano sześć tego rodzaju programów²⁴);

(dowód: akta kontroli str. 119-120)

- uczniowie klas gimnazjalnych nie uczestniczyli w planowaniu zajęć edukacji zdrowotnej, ponieważ – jak wyjaśniła nauczycielka E.J. – program nauczania opracowuje się na podstawie obowiązującej podstawy programowej. Dodała, że uczniowie w czasie realizacji zajęć mają możliwość wyboru form pracy edukacyjnej, miejsca realizacji zajęć i metod nauczania. ... „Zgłaszają także tematy, które ich interesują i następnie są omawiane na zajęciach (w różnej formie)”;

(dowód: akta kontroli str. 92 i 96)

- nie planowano i nie prowadzono zajęć dotyczących edukacji zdrowotnej z wykorzystaniem różnorodnych metod i technik aktywizujących oraz interaktywnych, ponieważ – jak wyjaśniła nauczycielka E.J.- „Zajęcia z reguły prowadzone są na terenach przyszkolnych (park miejski i Las Jednaczewski)”;

(dowód: akta kontroli str. 92 i 96)

- nie współpracowano z rodzicami (opiekunami prawnymi) uczniów klas gimnazjalnych w planowaniu i realizacji zajęć edukacji zdrowotnej, ponieważ – jak wyjaśniła nauczycielka E.J. - „zajęcia są obowiązkowe i są planowane w oparciu o obowiązującą podstawę programową”;

(dowód: akta kontroli str. 92 i 96)

- nie zaplanowano i nie dokonano ewaluacji przebiegu zajęć edukacji zdrowotnej. Nauczycielka E.J wyjaśniła, iż wynikało to z tego, że zajęcia z edukacji zdrowotnej po raz pierwszy prowadzono w drugim semestrze roku szkolnego 2011/2012.

(dowód: akta kontroli str. 92 i 96)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność ZSO w zakresie organizacji i realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego.

2. Ocenianie osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego

Opis stanu
faktycznego

2.1. Załącznikiem do statutu ZSO były *Zasady Wewnątrzszkolnego Oceniania*²⁵ (dalej „ZWO”), którymi między innymi ustalono, że oceny są jawne dla uczniów i ich rodziców (opiekunów prawnych) i na prośbę ucznia lub jego rodziców

²⁴ „Zapobieganie demoralizacji, w tym uzależnieniom wśród nieletnich”, „Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce”, „Przeciwko dopalaczom”, „Pięknie żyć”, „Życie jest piękne”, „Żyję z pasją”, „Walczymy z nudą”

²⁵ Załącznik do Statutu ZSO, który określono uchwałą nr 17 Rady Pedagogicznej z dnia 29 lutego 2010 r.

- postanowień zasad wewnątrzszkolnego oceniania nie dostosowano do „ciągłe” zmieniających się przepisów (co dotyczy obowiązku indywidualizowania wymagań) i zagadnienie to zostanie uregulowane w bieżącym roku szkolnym;
- „omyłkowo” za element oceny z wychowania fizycznego uznano frekwencję na tych zajęciach;
- nauczyciel może uwzględnić fakt udziału ucznia w reprezentowaniu szkoły na zawodach sportowych, bowiem wiąże się to z większym wysiłkiem i umiejętnościami. Dodał, że w myśl obowiązujących przepisów uczeń, który został laureatem konkursów przedmiotowych organizowanych przez Kuratorium Oświaty otrzymuje ocenę celującą oraz zwalniany jest z określonego egzaminu.

(dowód: akta kontroli str. 102)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. W dokumentach związanych z ocenianiem wewnątrzszkolnym z wychowania fizycznego nie zdefiniowano pojęcia wysiłku wkładanego przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki przedmiotu, o którym mowa w § 7 rozporządzenia w sprawie oceniania oraz nie określono sposobu uwzględniania wspomnianego wysiłku przy ustalaniu ocen klasyfikacyjnych z wychowania fizycznego. W pkt. PSO pn. „Kryteria ocen” powtórzono jedynie powyższy przepis. Nie wyczerpują powyższej kwestii zapisy w pkt. PSO pn. „Ocena za aktywność”, gdzie wśród siedmiu elementów opisujących *przejawy aktywności* podano: „*wykonywanie ćwiczeń i zadań w sposób zbliżony do maksymalnych swoich możliwości oraz aktywny udział w zajęciach i ich organizacji*”. W punkcie tym w ramach „aktywności” wymieniono różnorodne elementy przynależne zarówno do oceny postaw zachowania („*zdyscyplinowanie; zaangażowanie; udział w rozgrywkach sportowych*”), jak i kwestie osiągnięć edukacyjnych („*duży zasób wiedzy i umiejętności*”) oraz będącą wyróżnikiem talentu – „*inwencję twórczą*”.

(dowód: akta kontroli str. 131-132)

2. W PSO nie określono sposobu ustalania oceny klasyfikacyjnej śródrocznej i rocznej z wychowania fizycznego, co wynika z § 3 ust. 3 pkt 1, 3 i 5 ww. rozporządzenia w sprawie oceniania. W dokumencie tym podano jedynie w pkt I - III., że oceny klasyfikacyjne „*są wypadkową z oceny z zajęć obowiązkowych i zajęć do wyboru*” wymieniając jako składowe z zajęć obowiązkowych: frekwencję, aktywność, osiągnięcia, postęp sprawności, reprezentowanie szkoły w zawodach sportowych: szkolnych i pozaszkolnych, a w ramach ocen z zajęć do wyboru: frekwencję, aktywność, osiągnięcia. Postanowieniami § 16 ust. 1 ZSO przyjęto, że: „*Przy ustalaniu oceny z wychowania fizycznego (...) nauczyciel w szczególności bierze pod uwagę wysiłek wkładany przez ucznia, wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki tych zajęć*”. W PSO nie określono z jaką częstotliwością w cyklu kształcenia, a także w jakim zakresie i w jaki sposób postępy z wychowania fizycznego będą uwzględniane w ocenianiu osiągnięć uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 131-132 i 140)

3. Postanowieniami PSO wyróżniono uczniów sprawnych ruchowo, którzy mogą otrzymać ocenę „*celujący*” i „*bardzo dobry za chętnie i czynne*” uczestnictwo w zajęciach sportowo-rekreacyjnych, udział w konkursach, zawodach i olimpiadach, jako reprezentanci ZSO. Uczniowie, którzy uprawiają sport w klubach sportowych mogą uzyskać podwyższenie oceny o jeden stopień. Nie uwzględniono natomiast możliwości uzyskania oceny „*celujący*” i „*bardzo dobry*” przez uczniów mniej sprawnych ruchowo, z problemami zdrowotnymi czy

(opiekunów prawnych) nauczyciel ustalający ocenę (oprócz recenzji pisemnej) ma obowiązek dodatkowo słownie ją uzasadnić, w obecności ucznia lub jego rodziców (opiekunów prawnych). W oparciu o postanowienia § 8 ZWO (stanowiących, iż ocenianie odbywa się według szczegółowych kryteriów zawartych w przedmiotowych zasadach oceniania, które muszą być zgodne z zasadami wewnątrzszkolnego oceniania) ustalono Przedmiotowe Systemy Oceniania, w tym z wychowania fizycznego²⁶ (dalej „PSO”).

(dowód: akta kontroli str. 137-142)

- 2.2. W PSO ustalono elementy składowe ocen z zajęć obowiązkowych i do wyboru oraz podano, że oceniania się aktywność i osiągnięcia w uzyskiwaniu postępu za sprawność fizyczną, przez co rozumie się ... „poprawę wyników w przynajmniej dwóch próbach bez obniżenia wyników pozostałych prób lub utrzymanie wyników na tym samym poziomie zbliżonym do maksymalnych możliwości ucznia”. W programie nauczania wskazano założone osiągnięcia uczniów (wymagane umiejętności) oraz metody i narzędzia jaki będą one mierzone w całym cyklu kształcenia.

(dowód: akta kontroli str. 59-60 i 131-132)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Uwzględniono w ocenie klasyfikacyjnej obecność uczniów na zajęciach z przedmiotu, udział w zawodach sportowych szkolnych i pozaszkolnych oraz w sportowych zajęciach pozalekcyjnych, co naruszało przepisy § 3 i § 21 ZWO, § 11 ust. 1 i 6 oraz § 15 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie oceniania. Z przepisów tych wynika, że obecność ucznia na zajęciach i reprezentowanie ZSO stanowią elementy oceny zachowania dotyczące odpowiednio wywiązywania się ucznia z obowiązków i reprezentowania szkoły na zewnątrz, natomiast klasyfikacja śródroczna i roczna polega na okresowym podsumowaniu osiągnięć edukacyjnych ucznia z zajęć edukacyjnych (obowiązkowych i dodatkowych) ujętych w szkolnym planie nauczania. W konsekwencji powyższych postanowień PSO ucznia gimnazjum dwukrotnie oceniano (klasyfikowano) za te same elementy – zarówno w ramach oceny zachowania, jak i w ramach przedmiotu.

(dowód: akta kontroli str. 38-42, 69-70 i 131-132)

2. Nie sformułowano zasad indywidualizowania pracy z uczniem, odpowiednio do jego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, który to obowiązek wynika z przepisu § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie oceniania, obowiązującego od 1 września 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 69-70)

Za stwierdzone nieprawidłowości odpowiada dyrektor ZSO, który zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, w związku z art. 33 ust. 2 pkt 3 tej ustawy sprawuje nadzór pedagogiczny, m.in. w zakresie przestrzegania zasad oceniania oraz nauczyciele wychowania fizycznego, którzy, stosownie do art. 6 ustawy Karta Nauczyciela, obowiązani są rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym stanowiskiem.

Dyrektor Jerzy Łuba wyjaśnił, że:

²⁶ Odrębnie dla uczniów klas gimnazjalnych (uchwałą Nr 14/2010 Rady Pedagogicznej z dnia 30 sierpnia 2010 r.) i uczniów klas licealnych.

też mniej zainteresowanych wychowaniem fizycznym, nieuczestniczących w sportowych zajęciach pozalekcyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 131-132)

4. Niezaktualizowanie wewnątrzszkolnego systemu oceniania z wychowania fizycznego po wprowadzeniu podstawy programowej z 2008 r., w tym niesformułowanie wymagań edukacyjnych z przedmiotu wychowanie fizyczne spowodowało, że oceniani podlegały przede wszystkim umiejętności ruchowe uczniów i bliżej niesprecyzowana *aktywność*. Nauczyciele wychowania fizycznego nie ustalili ponadto efektów podstawy programowej wychowania fizycznego w klasach gimnazjalnych po zakończeniu cyklu kształcenia w roku szkolnym 2011/2012, wykorzystując w tym celu wymagania szczegółowe w niej określone.

(dowód: akta kontroli str. 38-42)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, ocenia działalność kontrolowanej jednostki w zakresie oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego.

3. Uczestnictwo uczniów w obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego i we współzawodnictwie sportowym

3.1. Frekwencja uczniów na obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

3.1.1. Frekwencja uczniów Gimnazjum na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 wyniosła odpowiednio: 92,8%, 92,4% i 90,9%, a uczniów klas licealnych odpowiednio: 90,3%, 90,7% i 91,8%. Frekwencja uczniów na zajęciach z wychowania fizycznego była niższa, niż ogólna frekwencja w szkole, która wyniosła odpowiednio:

- 94%, 92,2% i 94 % uczniów klas gimnazjalnych;
- 90,9%, 91,9% i 92,7% uczniów LO.

(dowód: akta kontroli str. 71)

3.1.2. Przeprowadzone w trakcie kontroli NIK badanie obecności uczniów ZSO na 110 lekcjach wychowania fizycznego (41 grup ćwiczeniowych, prowadzonych przez sześciu nauczycieli - łącznie 2.082 uczniów), w wybranym tygodniu zajęć (tj. od 12 do 16 listopada 2012 r.) wykazało, że:

- frekwencja uczniów klas gimnazjalnych wyniosła 91,4%, a uczniów klas licealnych – 92,7%;
- spośród 668 uczniów klas gimnazjalnych obecnych na zajęciach z wychowania fizycznego nie ćwiczyło 62 uczniów (9,3%), w tym z uwagi na: stałe zwolnienie z zajęć przez dyrektora ZSO (23 uczniów), doraźne zwolnienia lekarskie (14) i rodziców (11), brak stroju sportowego (10) i na skutek niedyspozycji (4 uczniów);
- spośród 1.253 uczniów klas licealnych przebywających na obserwowanych zajęciach z wychowania fizycznego nie brało w nich udziału 187 uczniów (14,9%), w tym z uwagi na: stałe zwolnienie z zajęć przez dyrektora ZSO (47 uczniów), doraźne zwolnienia

lekarskie (30) i rodziców (20), brak stroju sportowego (32), na skutek niedyspozycji (39) oraz z uwagi na udział w wycieczce szkolnej (19 uczniów).

(dowód: akta kontroli, str. 115-117)

3.2. Decyzje dyrektora szkoły w sprawie zwolnienia uczniów z zajęć wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

3.2.1. W kontrolowanym okresie dyrektor ZSO wyraził zgodę na zwolnienie z zajęć z wychowania fizycznego 127 uczniów, w tym w latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012 odpowiednio:

- 7, 17 i 10 uczniów Gimnazjum;
- 42, 23 i 28 uczniów LO.

(dowód: akta kontroli str. 71)

3.2.2. Decyzje o zwolnieniu z zajęć uczniów z wychowania fizycznego (w pisemnej formie) podjął dyrektor ZSO, na podstawie pisemnych wniosków rodziców, którzy do wniosków dołączyli opinię lekarza specjalisty, zgodnie z przepisami § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie oceniania²⁷.

(dowód: akta kontroli str. 72)

3.2.3. Uczniowie zwolnieni z zajęć z wychowania fizycznego przebywali na tych zajęciach.

(dowód: akta kontroli, str. 72 i 93)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.3. Udział uczniów szkoły we współzawodnictwie sportowym

Opis stanu faktycznego

3.3.1. W kontrolowanym okresie zorganizowano szkolne mistrzostwa w:

- piłce siatkowej i rozgrywkach lekkoatletycznych (organizowanych rokrocznie w okresie objętym kontrolą);
- piłce nożnej (w roku szkolnym 2011/2012);
- grze trójkami w koszykówkę (w roku szkolnym 2010/2011).

(dowód: akta kontroli str. 93)

3.3.2. Uczniowie ZSO brali udział w zawodach miejskich, wojewódzkich i regionalnych, w takich dyscyplinach jak: koszykówka, siatkówka, szachy i lekkoatletyka. I tak w roku szkolnym:

- 2009/2010 - 104 uczniów Gimnazjum (54% ogólnej ich liczby) i 91 uczniów LO (16%) wzięło udział w 10 pozaszkolnych zawodach sportowych;
- 2010/2011 – w 12 tego rodzaju imprezach uczestniczyło 73 uczniów z Gimnazjum (37%) i 59 uczniów z LO (10%);
- 2011/2012 - w 12 zawodach i turniejach sportowych uczestniczyło 102 gimnazjalistów (50%) i 62 uczniów LO (11%).

(dowód: akta kontroli str. 86-90)

²⁷ Ustaleń dokonano na podstawie analizy 40 losowo wybranych spraw.

3.3.3. Największe sukcesy uczniów ZSO to między innymi w roku szkolnym:

- 2009/2010 r. - zajęcie przez drużynę szkolną pierwszego miejsca w XI Edycji Łomżyńskiej Szachowej Lidze Szkolnej i pierwszego miejsca w Mistrzostwach Miasta Łomża w piłce koszykowej dziewcząt i piłce siatkowej chłopców;
- 2010/2011 - zajęcie pierwszego miejsca przez ucznia Publicznego Gimnazjum nr 6 w Mistrzostwach Miasta Łomża i Mistrzostwach Grupy Zachodniej w rozgrywkach szachowych oraz pierwszego miejsca w Powiatowych Zawodach Drużynowych „O złotą wieżę”;
- 2011/2012 - zdobycie pierwszego miejsca w biegu na 100 mb w II Edycji Zawodów Lekkiej Atletyki Szkół Gimnazjalnych o Puchar Prezydenta Łomży i uzyskanie awansu do III ligi w rozgrywkach piłki nożnej halowej.

(dowód: akta kontroli str. 86-90)

3.3.4. ZSO nie nawiązał współpracy z klubami i stowarzyszeniami sportowymi. Według Dyrektora Jerzego Łuby ... *„oferta szkolna oraz baza Zespołu jest znacznie bogatsza, niż innych organizacji, które korzystają z naszych sal gimnastycznych i boiska”.*

(dowód: akta kontroli str. 127)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność ZSO w zakresie udziału uczniów w sportowym współzawodnictwie pozaszkolnym oraz przestrzeganie przepisów dotyczących zwolnienia uczniów z udziału w obowiązkowych zajęciach z wychowania fizycznego.

4. Warunki bezpieczeństwa na zajęciach wychowania fizycznego

4.1. Okresowe kontrole obiektów sportowych należących do szkoły

Opis stanu faktycznego

4.1.1. ZSS posiada trzy boiska sportowe i trzy sale gimnastyczne, których parametry techniczne przedstawiono w pkt. 1.5. niniejszego wystąpienia pokontrolnego. Oględziny²⁸ wykazały, że obiekty te utrzymywano w dobrym stanie technicznym i porządkowym. Jak wynika z dokumentów i z wyjaśnień uzyskanych od Wicedyrektora ZSO Marka Ciecierskiego, który uczestniczył w komisyjnych przeglądach, obiekty szkolne rokrocznie poddawano okresowym przeglądom, w zakresie wynikającym z przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²⁹.

(dowód: akta kontroli str. 66 i 76-85)

4.1.2. W salach gimnastycznych, na boiskach oraz w pomieszczeniu siłowni umieszczono tablice informacyjne lub regulaminy określające zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego.

(dowód: akta kontroli str. 66).

4.1.3. Nauczyciele wychowania fizycznego na początku danego roku szkolnego zapoznawali uczniów z zasadami bezpieczeństwa na lekcjach wychowania

²⁸ W trybie przepisów art. 39 ustawy o NIK

²⁹ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 ze zm., dalej „rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach”

fizycznego, zgodnie z § 31 ust. 7 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach.

(dowód: akta kontroli str. 118)

4.1.4. ZSO dysponował atestami na posiadany sprzęt sportowy.

(dowód akta kontroli, str. 26-27)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

*Uwagi dotyczące
badanej działalności*

W siedmiu protokołach sporządzonych w latach szkolnych objętych kontrolą NIK na okoliczność dokonanych przeglądów obiektów ZSO odnotowywano: datę przeglądu, skład osobowy komisji oraz:

- określano że, nauka w „obiekcie” może być prowadzona bez zakłóceń;
- wskazywano zakres wymaganych prac remontowych (np. remont częściowo zawilgoconych fundamentów budynków, wymiany drzwi wejściowych i okien);
- podawano, że nie stwierdzono innych usterek, poza wynikających z przedstawionego zakresu prac remontowych, a które miałyby wpływ na bezpieczeństwo uczniów i pracowników.

W omawianych protokołach nie podano: jakie obiekty szkolne i ich elementy zostały poddane przeglądom, jaki był zakres tych przeglądów oraz czy dokonano kontroli zapewnienia higienicznych warunków korzystania z obiektów szkolnych. Z wyjaśnień uzyskanych od Wicedyrektora ZSO Marka Ciecierskiego wynika, że przeglądów dokonano we wszystkich pomieszczeniach szkolnych oraz na boisku i dziedzińcu szkolnym. Podał on, że ... „Komisja w protokole nie odnotowała, jakie pomieszczenia i obiekty Zespołu objęto kontrolą, ponieważ są one ujęte w §§ 7-9 i § 16 rozporządzenia”. Dodał, że powyższe przepisy nie precyzują wymaganej formy protokołu.

(dowód: akta kontroli str. 76-85)

Przepisy § 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach faktycznie nie określają wymaganej formy protokołu, ale stanowią, że co najmniej raz w roku dokonuje się kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do szkoły i ustalenia tych kontroli odnotowuje się w protokole.

Zarządzeniem nr 23/2012 z dnia 19 listopada 2012 r. Dyrektor ZSO powołał zespół dokonujących okresowych kontroli stanu bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów szkolnych oraz ustalili wzór protokołu z tych czynności.

(dowód: akta kontroli str. 59)

4.2. Sposób i zakres zapewnienia uczniom pomocy medycznej

*Opis stanu
faktycznego*

4.2.1. W ZSO apteczki zaopatrzone w środki niezbędne do udzielenia pierwszej pomocy oraz instrukcje o zasadach udzielenia tej pomocy, znajdowały się w: sekretariacie, pokoju nauczycielskim, pokoju nauczycieli wychowania fizycznego, gabinecie profilaktycznej opieki zdrowotnej i w pracowniach: chemicznej, fizycznej oraz informatyki.

(dowód: akta kontroli str. 66)

4.2.2. Wszyscy nauczyciele wychowania fizycznego, zatrudnieni w ZSO, posiadali zaświadczenia o przeszkoleniu w zakresie udzielania pierwszej pomocy,

zgodnie z § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach.

(dowód: akta kontroli, str. 118).

4.2.3. W ZSO funkcjonował gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, prowadzony przez pielęgniarkę szkolną, zatrudnioną w Zespole Opieki Zdrowotnej w Łomży. Do głównych zadań gabinetu należało:

- udzielenie doraźnej pomocy przedlekarskiej;
- wykonywanie badań przesiewowych uczniów klas pierwszych Gimnazjum i LO;
- prowadzenie dokumentacji medycznej uczniów;
- informowanie rodziców i opiekunów prawnych uczniów o terminach i zakresie udzielania świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej.

(dowód: akta kontroli str. 121)

4.2.4. W ZSO nie ustalono (w pisemnej formie) zasad współpracy z pielęgniarką szkolną. Współpracę tę prowadzono w oparciu o ustne uzgodnienia. Obejmowała ona między innymi bieżące współdziałanie w zakresie realizacji zadań, w tym egzekwowanie obowiązkowych badań lekarskich. Pielęgniarka szkolna (dwukrotnie w trakcie roku szkolnego) przedkładała Radzie Pedagogicznej sprawozdania ze swojej działalności, w których między innymi podawała dane o ilości udzielonych porad medycznych i najczęstsze przyczyny złego samopoczucia uczniów, informacje o stanie badań przesiewowych i lekarskich. Informowała również o współpracy z nauczycielami w zakresie promocji zdrowia, a także z psychologiem i pedagogiem szkolnym.

(dowód: akta kontroli str. 133-136)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.3. Wypadki podczas zajęć wychowania fizycznego

*Opis stanu
faktycznego*

4.3.1. W latach szkolnych 2006/2007-2011/2012 na zajęciach z wychowania fizycznego wydarzyło się w 41 wypadków uczniów Gimnazjum i 69 wypadków uczniów LO, w tym najwięcej w roku szkolnym 2006/2007, tj. odpowiednio: 10 i 21 wypadków. Najczęstszą przyczyną wypadków było uderzenie nieumyślne (20 przypadków w Gimnazjum i 43 przypadki w LO) i nieuwaga ucznia (6 wypadków uczniów Gimnazjum i 18 wypadków uczniów LO). Fakt wystąpienia wypadku odnotowywano w rejestrze oraz w Systemie Informacji Oświatowej.

(dowód: akta kontroli str. 104)

4.3.2. Niezwłocznie o wypadku powiadamiano rodziców (opiekunów prawnych) poszkodowanego ucznia, pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy, społecznego inspektora pracy, Radę Rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 72 i 100)

4.3.3. W ZSO prowadzono postępowania powypadkowe, przestrzegając postanowień § 40, § 43, § 45 ust. 1 i § 47 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach.

(dowód: akta kontroli str. 72)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

O wypadkach, które wydarzyły się na terenie ZSO organ prowadzący informowano dwukrotnie w roku, zamiast – jak wymagają przepisy § 41 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach – niezwłocznie. Dyrektor Jerzy Łuba wyjaśnił, że okresowe informowanie organu prowadzącego o wypadkach było „właściwe”, ... „ponieważ dawało organowi prowadzącemu informację o skali zjawiska”. Dodał, że: ... „Po wyjaśnieniach stanowiska, informacje o wypadkach wyznaczony pracownik będzie przekazywał do organu prowadzącego bezzwłocznie”.

(dowód: akta kontroli str. 128)

Fakt wypadku odnotowywano w rejestrze, który nie odpowiadał wzorowi określonymu w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach. W szkolnym rejestrze nie odnotowywano danych o udzielonej pomocy i zastosowanych środkach zapobiegawczych, a także nie było także - wymaganego wzorem – podpisu dyrektora szkoły. Dyrektor Jerzy Łuba wyjaśnił, że szkolny rejestr wypadków został zmieniony (bez jego akceptacji) przez pracownika, który dokument ten prowadził, w celu dostosowania zapisów do wymogów Systemu Informacji Oświatowej, w której inaczej, niż w rozporządzeniu w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach, zdefiniowano niektóre zapisy. W dniu 23 listopada 2012 r. zakupiono druki odmawianych rejestrów, opracowane wg wymaganego wzoru.

(dowód: akta kontroli str. 72 i 100)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie tworzenie i przestrzeganie bezpiecznych warunków realizacji zajęć wychowania fizycznego.

5. Kwalifikacje i doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego

5.1. Stan zatrudnienia w szkole i kwalifikacje nauczycieli wychowania fizycznego

Opis stanu
faktycznego

W latach szkolnych 2009/2010 - 2011/2012 w ZSO zatrudnionych było siedmiu nauczycieli wychowania fizycznego, a w roku szkolnym 2012/2013 sześciu nauczycieli, z których dwóch posiadało stopień nauczyciela mianowanego, a czterech – dyplomowanego. Nauczyciele wychowania fizycznego posiadali kwalifikacje do nauczania w szkole gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej, legitymując się ukończeniem studiów wyższych i przygotowaniem pedagogicznym zgodnie z § 3 i 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli³⁰. Jeden z sześciu zatrudnionych nauczycieli wychowania fizycznego ukończył podyplomowe studia z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa.

(dowód: akta kontroli, str. 23)

³⁰ Dz. U. Nr 50, poz. 400, ze zm.

Pracujący w ZSO nauczyciele wychowania fizycznego posiadali także dodatkowe uprawnienia:

- operatora sztucznych ścian wspinaczkowych, które uzyskano 24 listopada 2009 r. (czterech nauczycieli);
- instruktora rekreacji ruchowej w zakresie narciarstwa zjazdowego, uzyskane w kwietniu i maju 2010 r. (trzech nauczycieli);
- instruktora rekreacji ruchowej w zakresie snowboardu, uzyskane 9 kwietnia 2010 r. (jeden nauczyciel);
- trenera koszykówki, uzyskane 26 czerwca 2009 r. (jeden nauczyciel).

(dowód: akta kontroli str. 29-30)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

5.2. Kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego

*Opis stanu
faktycznego*

W latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012 nauczyciele wychowania fizycznego uczestniczyli w następujących szkoleniach wewnętrznych, zorganizowanych dla wszystkich członków Rady Pedagogicznej ZSO w następującym zakresie:

- „Zmiana podstaw programowych w gimnazjum” (półtoragodzinne szkolenie odbyło się 2.06.2009 r.);
- „Zasady tworzenia planów edukacyjnych, nowa podstawa programowa” (dwugodzinne szkolenie, w dniu 26.05.2010 r.);
- „Podstawa programowa w szkołach ponadgimnazjalnych” (dnia 13.03.2012 r.).

Nauczyciele wychowania fizycznego ponadto ukończyli (w dniu 8.12.2010 r.) odrębne pozaszkolne dwugodzinne szkolenie na temat planowania i dokumentowania ewaluacji wewnętrznej oraz (przeprowadzone 12 grudnia 2011 r.) czterogodzinne szkolenie dotyczące współpracy z rodzicami.

(dowód: akta kontroli str. 106)

Spośród siedmiu nauczycieli wychowania fizycznego pięciu uczestniczyło w latach 2009/2010-2011/2012 w łącznie sześciu zewnętrznych formach doskonalenia, z których jedna dotyczyła nauczanego przedmiotu, w tym nauczycielka E.J. wzięła udział w konferencji szkoleniowej, na której omówiono zagadnienia organizacji alternatywnych form obowiązkowych zajęć z wychowania fizycznego³¹.

(dowód: akta kontroli str. 106)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

5.3. Nadzór pedagogiczny dyrektora ZSO w zakresie wychowania fizycznego

*Opis stanu
faktycznego*

Dyrektor ZSO ustalił pisemne zasady przeprowadzania i dokumentowania hospitacji i obserwacji oraz rokrocznie planował zadania dotyczące nadzoru pedagogicznego, które realizował wspólnie z Wicedyrektorem. Dwukrotnie w ciągu roku szkolnego

³¹ Siedmiogodzinna konferencja szkoleniowa: „Zwiększenie szans na rozwój ruchowy i kształtowanie postaw prozdrowotnych uczniów, poprzez uruchomienie szkolnego systemu zajęć sportowych, turystycznych, tanecznych i rekreacji w szkole i poza nią w ramach obowiązujących zajęć wychowania fizycznego”.

Radzie Pedagogicznej składano sprawozdania z ww. działalności (przed końcem I semestru i na koniec II semestru). W ramach nadzoru pedagogicznego:

- rokrocznie planowano przeprowadzanie obserwacji zajęć lekcyjnych, w tym z wychowania fizycznego, zakładając dokonanie obserwacji zajęć prowadzonych w danym roku szkolnym, przez każdego nauczyciela wychowania fizycznego. W roku szkolnym przeprowadzono sześć obserwacji (z siedmiu zaplanowanych), a w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 po pięć obserwacji (z siedmiu rokrocznie zaplanowanych). Czynnościami kontrolnymi objęto dziewięć zagadnień dotyczących: stosowanie prawa wewnątrzszkolnego w zakresie systematyczności i racjonalności oceniania; realizacja treści edukacyjnych wynikających z podstaw programowych; badania systemu oceniania; systematyczności i racjonalności oceniania, jako sposób podnoszenia osiągnięć ucznia. W wyniku dokonanych obserwacji do jednego nauczyciela wychowania fizycznego sformułowano wniosek mający na celu zwiększenie częstotliwości wystawiania ocen;

(dowód: akta kontroli str. 123)

- rokrocznie przeprowadzano kontrole prawidłowości prowadzenia dzienników lekcyjnych, w tym przez nauczycieli wychowania fizycznego. W okresie objętym kontrolą NIK w sumie dokonano 15 – krotnego sprawdzenia prawidłowości dokumentowania procesu nauczania, eliminując (między innymi) braki w odnotowywaniu treści zajęć klasowo – lekcyjnych, frekwencji uczniów;

(dowód: akta kontroli str. 123)

- w roku szkolnym 2010/2011 zaplanowano przeprowadzenie ewaluacji szkolnego systemu oceniania, którą zakończono opracowaniem w czerwcu 2012 r. stosownego raportu. Ewaluacją objęto wyłącznie Zasady Wewnątrzszkolnego Oceniania, bez rekomendacji odnoszących się do przedmiotowych systemów oceniania. Do dnia zakończenia kontroli NIK nie dokończono procesu nowelizacji wewnątrzszkolnych zasad oceniania;

(dowód: akta kontroli str. 105 i 115)

- w latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012 nie prowadzono ewaluacji wdrażania podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. Zagadnienie realizacji programu nauczania opracowanego na ww. podstawie programowej był m. in. przedmiotem jednej obserwacji zajęć wychowania fizycznego. W wyniku tych czynności kontrolnych nieprawidłowości nie wykazano. Dyrektor Jerzy Łuba wyjaśnił, że po zakończeniu cyklu edukacyjnego w roku szkolnym 2011/2012 i w oparciu o zdobyte doświadczenia dokonano modyfikacji programu, w zakresie dotyczącym edukacji zdrowotnej. Zagadnienia te postanowiono realizować w trakcie trzech lat, a nie jak dotychczas w trakcie zajęć prowadzonych w jednym semestrze.

(dowód: akta kontroli str. 118 i 128)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nieprawidłowości nie stwierdzono.

5.4. Zewnętrzny nadzór pedagogiczny nad działalnością ZSO w zakresie wychowania fizycznego

ZSO w zakresie dotyczącym realizacji zadań związanych z wychowaniem fizycznym, był wyłącznie kontrolowany przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Sanitarnego w Łomży (28.05.2010r.), kiedy sprawdzono realizację programu prozdrowotnego „Kleszcz mały czy duży, nic dobrego nie wróży” oraz przez Urząd

Miejski w Łomży, który w dniu 16.12.2011 r. sprawdził prawidłowość organizacji zajęć pozalekcyjnych (bez sprecyzowania o jakie zajęcia pozalekcyjne chodzi). W obu przypadkach nie stwierdzono uchybień i nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 122).

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie prowadzenie nadzoru pedagogicznego i kwalifikacje nauczycieli wychowania fizycznego, a pozytywnie z nieprawidłowościami ich aktywność w doskonaleniu zawodowym w zakresie wdrażania podstawy programowej z 2008 r.

6. Wyniki badania ankietowego uczniów i rodziców oraz nauczycieli wychowania fizycznego

Badaniem ankietowym objęto 61 uczniów klas III Gimnazjum (spośród 75 zaproszonych do badań), 156 uczniów klas III LO (170), 142 rodziców tych uczniów (245) oraz sześciu nauczycieli wychowania fizycznego, zatrudnionych w ZSO.

Większość badanych uczniów Gimnazjum – 39 (64%) podało, że lubi zajęcia z wychowania fizycznego, ale 20 uczniów stwierdziło, że zajęć tych unika, bowiem prowadzono nieciekawie (7 uczniów), w sposób zbyt trudny (2 uczniów) lub z innych przyczyn (11 uczniów wskazało na niewłaściwe samopoczucie, brak stroju sportowego lub duże obciążenie nauką). Podobnie wypowiedzieli się uczniowie LO, z których 93 (60%) zadeklarowało, iż chętnie uczestniczy w omawianych zajęciach, ale jednocześnie 67 uczniów, podało, że zajęć tych unika, bowiem są one nieciekawie (12 uczniów), ćwiczenia są zbyt trudne lub z innych przyczyn (44), w tym na skutek lenistwa (12), złego samopoczucia i prowadzenia zajęć na ostatnich godzinach.

Uczniowie stwierdzili, że podczas zajęć wychowania fizycznego preferowane były gry zespołowe i ćwiczenia na siłowni (117 wskazań, tj. 46% ogółu odpowiedzi udzielonych przez gimnazjalistów oraz 280 wskazań, tj. 45% ogólnej ilości odpowiedzi licealistów). Grę w tenisa stołowego wskazało 42 uczniów Gimnazjum (16% wskazań) i 92 uczniów LO (15%). W najmniejszym stopniu wskazywano na zajęcia taneczne, tj. 11 uczniów Gimnazjum (4%) i 37 uczniów LO (6%).

W ocenie 55 licealistów (87%) udział w zajęciach wychowania fizycznego przyczynił się do zwiększenia ich sprawności fizycznej. Według 8 uczniów (13%) tak nie było. Podobnie wypowiedzieli się licealiści, z których 131 (84%) potwierdziło pozytywny wpływ omawianych zajęć na zwiększenie ich sprawności fizycznej, a odmiennie zdanie wyraziło 25 uczniów (16%).

Zdecydowana większość uczniów (54, tj. 89% gimnazjalistów i 149, tj. 96% licealistów) uważa, że zapoznano ich z zasadami bezpiecznego wykonywania ćwiczeń na lekcjach wychowania fizycznego.

Również większość ankietowanych uczniów (53 gimnazjalistów i 148 licealistów, tj. odpowiednio 87% i 95%) podała, iż dostosowywano stopień trudności i intensywności ćwiczeń do ich aktualnej sprawności fizycznej i możliwości fizycznych, natomiast 8 uczniów Gimnazjum (13%) i 8 z LO (5%) stwierdziło, iż tak nie było. Badani uczniowie pozytywnie wyrazili się także o pracy nauczycieli wychowania fizycznego stwierdzając m. in., że nauczyciele:

- motywują ich do czynnego udziału w zajęciach, co podało 56 uczniów klas gimnazjalnych (92%) i 150 uczniów klas licealnych (96%) oraz w pełni

wykorzystują czas lekcji na ćwiczenia – 50 uczniów Gimnazjum i 149 uczniów LO,

- prezentują zadania w sposób zrozumiały (58 uczniów Gimnazjum – 95% ankietowanych i 155 uczniów LO – 99%) oraz prowadzą zajęcia w ciekawy, interesujący sposób (52 gimnazjalistów i 141 licealistów),
- troszczą się o ich bezpieczeństwo podczas zajęć. Wypowiedziało się tak 57 gimnazjalistów (93% ankietowanych) i 155 licealistów (99%).

W opinii uczniów Gimnazjum w ocenianiu ich osiągnięć z wychowania fizycznego uwzględniano głównie wysiłek włożony w wykonanie ćwiczeń (42 wskazania, ze 123 udzielonych) i systematyczny udział w zajęciach (42 wskazania). Podobnie wypowiedzieli się uczniowie LO, którzy w 305 wskazaniach w sprawie oceniania, w 124 przypadkach podali, że w ocenianiu uwzględniano głównie ich wysiłek włożony w wykonanie ćwiczeń i w 120 przypadkach - systematyczny udział w zajęciach. Niezależnie od powyższego 32 gimnazjalistów uznało, że wystawione przez nauczycieli oceny w pełni odpowiadały ich poziomowi wiedzy, umiejętności i wysiłku włożonego w wykonywanie zadań i ćwiczeń, a 25 uczniów tej szkoły wyraziło opinię, że „raczej tak” było. Odmiennego zdania było czterech uczniów. Osiemdziesięciu trzech uczniów LO potwierdziło zasadność wystawionych im ocen, a „raczej tak” – 63 uczniów tej szkoły. Dziesięciu uczniów LO wyraziło odmienne opinie stwierdzając, że omawiane oceny nie odpowiadały ich poziomowi wiedzy, umiejętności i wysiłkowi włożonemu w wykonywanie ćwiczeń.

Blisko połowa gimnazjalistów - 28 (46%) stwierdziła, że często poza szkołą uprawia dyscypliny sportowe lub ćwiczy rekreacyjnie, natomiast sporadycznie 27 uczniów, a sześciu w ogóle. Mniejsze zainteresowanie sportem wykazywali licealiści, z których 53 (34%) podało, że systematycznie poza szkołą uprawia sport lub ćwiczy rekreacyjnie, 77 uczniów (49%) stwierdziło natomiast, że dokonuje tego rzadko, a 26 uczniów (17%) w ogóle.

Na temat organizacji zajęć z wychowania fizycznego wypowiedziało się 132 rodziców uczniów (z 245 ankietowanych), stwierdzając w 121 przypadkach, że ich dzieci chętnie uczestniczą w obowiązkowych zajęciach, a tylko 11 uznało, że tak nie jest. Czternastu rodziców podało, że ich dzieci unikają zajęć z wychowania fizycznego, w tym z uwagi na lenistwo lub niechęć do sportu (dziewięć przypadków) i mało interesujący charakter tych zajęć (jeden przypadek).

Tylko pięciu rodziców uznało, że ZSO nie zapewnia warunków bezpieczeństwa na zajęciach wychowania fizycznego. Dwudziestu rodziców uznało, że udział w obowiązkowych zajęciach nie miał wpływu na zwiększenie sprawności ich dzieci, a 112 uznało, iż było przeciwnie. Krytycznej oceniono wpływ zajęć z wychowania fizycznego na korektę wad postawy i przeciwdziałanie nadwadze (otyłości). Z 74 uzyskanych w tej sprawie wypowiedzi, 56 rodziców (76%) wskazało, że zajęcia z wychowania fizycznego miały niewielki wpływ lub żaden na poprawę stwierdzonych dysfunkcji ich dzieci.

Do znajomości wymagań edukacyjnych z wychowania fizycznego przyznało się 78 rodziców (59% ankietowanych), a 93 rodziców (70%) podało, że było systematycznie informowanych o osiągnięciach i trudnościach w wychowaniu fizycznym.

W ocenie wszystkich ankietowanych sześciu nauczycieli wychowania fizycznego, ZSO posiada bazę sportową, zapewniającą pełną realizację programu wychowania fizycznego. W ich ocenie do istotnych problemów utrudniających realizację podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. należy zaliczyć: brak

jasnego określenia sposobu realizacji zagadnień z edukacji, duża ilość wymaganej dokumentacji oraz trudności w realizacji zajęć fakultatywnych, między innymi zabraniające prowadzenie ćwiczeń w formie między oddziałowej. Trzech nauczycieli pozytywnie oceniło pomoc nauczyciela – doradcy metodycznego w zakresie realizacji podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r., a trzech uznało iż pomocy tej nie było. W ocenie pięciu ankietowanych nauczycieli byli oni „raczej dobrze” przygotowani do:

- oceniania osiągnięć uczniów w zakresie wymagań szczegółowych podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r.;
- wprowadzania form organizacji zajęć obowiązkowych wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów;
- pełnienia roli koordynatora edukacji zdrowotnej w szkole;
- przygotowania do realizacji wymagań szczegółowych bloku „Edukacja zdrowotna”.

Jeden (z sześciu ankietowanych) nauczycieli miał odmienne zdanie, stwierdzając iż jest dobrze przygotowany do realizacji powyższych zadań.

W ocenie ankietowanych nauczycieli, aby wzrosła ranga wychowania fizycznego w szkole należy zwiększyć ilość zajęć pozalekcyjnych oraz do wyboru przez uczniów, a także świadomość potrzeby uczestnictwa w zajęciach z wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli str. 107-114)

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r.³² o Najwyższej Izbie Kontroli, wnosi o:

1. Ujęcie w dopuszczonym do użytku szkolnego w Publicznym Gimnazjum nr 6 programie nauczania z wychowania fizycznego wszystkich treści kształcenia, jakie ustalono podstawą programową.
2. Doprowadzenie do zgodności z przepisami prawa wewnątrzszkolnego przedmiotowego systemu oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego.
3. Rozważenie wdrożenia *Zalecanych warunków i sposobu realizacji podstawy programowej z 2008 r.* w procesie planowania i realizacji zadań w zakresie edukacji zdrowotnej oraz wprowadzenia zajęć gimnastyki korekcyjnej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

³² Dz. U. z 2012 r., poz. 82

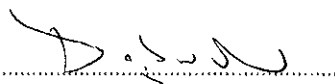
*Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag i wykonania
wniosków*

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

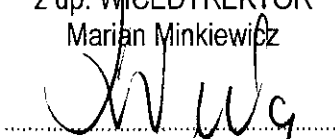
W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 12 grudnia 2012 r.

KONTROLER
Henryk Dąbrowski
główny specjalista kontroli
państwowej

.....
podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli
z up. WICEDYREKTOR
Marian Minkiewicz

.....
podpis